

తెలుగు సాహిత్యం - గిరిజనులు

ఆచార్య. జి. అరుణకుమారి

తెలుగు శాఖ, హైదరాబాదు విశ్వవిద్యాలయం.

అనేక మార్పులను ఇముడ్చుకుంటూ ముందుకు సాగిపోవటం మానవనైజం. జీవితం ఒక కదలిక. ఎద్దుల బండి, సైకిలు, రిక్షా, స్కూటర్, కారు... ఇలా ఎన్ని రవాణా సౌకర్యాలు కాలానుగుణంగా వచ్చినా ఏ ఒక్కటీ అంతరించి పోలేదు. మానవ సంఘం ఎన్ని దశలు దాటినా ఎన్ని పరిణామాలు పొందినా అన్ని దశలకు సంబంధించిన లక్షణాలు సంఘంలో ఉంటూనే ఉంటాయి. అన్ని లక్షణాలను కలుపుకుంటూనే సంఘం ముందుడుగు వేస్తుంది. ఎన్ని వాహనాలు వచ్చినా, సైకిలు సాంకేతికత అన్ని వాహనాలకు ప్రాథమిక నూత్రం ఆయినట్టుగానే మనందరికీ మూలం గిరిజనులే అనేది అక్షరసత్యం.

గిరిజనులు:

కొండలలో, అడవులలో సంచరించి ఆహారాన్ని సేకరించి, లేదా వేటాడి జీవించే మానవ గుంపులు వ్యవస్థీకృతమైనపుడు ఒక కుదురుగా ఏర్పడతారు. కొన్ని కుదుర్లు కలిసి ఒక తెగగా లేక గణం (ట్రైబ్) గా ఏర్పడతారు. పోడు వ్యవసాయం చేసేవారిని, అడవులమీద ఆధారపడే వారిని గిరిజనులని, చరిత్ర చెబుతుంది. A group of persons, families or clans believed to be descended from a common ancestor and forming a close community under a leader or chief

-Webster new world dictionary, 1970

ఋగ్వేదం ప్రథమ మండలం ఏడవ సూక్తం తొమ్మిదవ మంత్రంలో పంచజనులకు, పంచక్షితులకు నిషాదులనే అర్థాన్నిచ్చాడు వేద భాష్య కర్త అయిన సాయణుడు.

‘య ఏకశ్చర్షణీనామిరజ్యతి

ఇంద్ర పంచక్షితీనామ్’

పంచక్షితులంటే బ్రాహ్మణ క్షత్రియ వైశ్య శూద్ర నిషాదులు.

ఒక నాయకుడి కింద పోడు వ్యవసాయం చేసేవారు గిరిజనులు. అడవులు మీద ఆధారపడేవారు, కొండలలో అడవులలో ఆహారాన్ని సేకరించి లేదా వేటాడి జీవించే మానవ గుంపులు వ్యవస్థీకృతమైనపుడు ఒక కుదురుగా ఏర్పడుతుంది. కొన్ని కుదుర్లు కలిసి ఒక తెగగా లేక గణం(Tribe)గా ఏర్పడుతాయి. TRIBE అనే పదాన్ని రెండుగా విడదీసినట్లయితే Tri - Three, Be-Bhu- to grow, flourish అనే అర్థాన్ని ఇస్తుంది. . రాష్ట్ర వ్యాప్తంగా ఉన్న గిరిజన జాతులు 33. భారతదేశ వ్యాప్తంగా 800లకు పైగా గిరిజన జాతులున్నాయి. గిరిజన జీవనాన్ని గురించి చెప్పాలంటే గిరిజనులతో సహవాసం, క్షేత్ర పర్యటన, సర్వేక్షణ అవసరం. గిరిజనేతరులు గిరిజనుల గురించి ఎక్కువగా చిత్రించటాన్ని ప్రాచీన సాహిత్యం ఆరంభం నుండినేటి వరకు కొనసాగుతూనే ఉంది. గిరిజనులే రచయితులుగా ఉన్నట్లయితే ప్రత్యక్ష పరోక్ష అనుభవాలు అక్షరబద్ధమై భాషా పరంగా, సాంస్కృతిక జీవనాంశాల పరంగా సత్యశోధన జరిగినట్టు ఉంటుంది.

ప్రాచీన తెలుగు సాహిత్యం - గిరిజనులు

దేవతా యుగం నుండి నేటి వరకు వచ్చిన సాహిత్యంలో గిరిజనుల ప్రస్తావన ప్రదర్శితమవుతుంది. శివుడు హిమవంతుని పుత్రిక పార్వతిని వివాహమాడాడని, విష్ణువు నరసింహోవతారుడై చెంచులక్ష్మిని వివాహమాడాడని, రాముడు గిరిజనలతో సహవాసం చేశాడని, కురుపాండవ వంశానికి మూలమైన శంతనుని భార్యలు ఆనాటి వనచరులేనని మన ప్రాచీన సాహిత్యం ఆధారంగా విశదమవుతుంది. వ్యాస భారతంలోని బహు భర్తృత్వం కూడా ఈనాటి గిరిజన తెగలలో(తోడాలు-విజిటింగ్ వైఫ్) కనిపిస్తుంది. మొదటి కావ్యంగా గుర్తించబడిన రామాయణం బహు భర్తృత్వ సంస్కృతి నుంచి సమాజాన్ని కాపాడేందుకే కదా. ఆ రామాయణ కావ్యాన్ని రచించింది వాల్మీకి ఒక బో-యవాడు. క్రొంచ మిథునాన్ని చూసిన వాల్మీకికి శోకం శ్లోకంగా రూపొందింది. గిరిజనులు జంట పక్షులను వేటాడటం మహా పాపంగా పరిగణిస్తారు. పశ్చాత్తాపం మనిషిని మహోన్నతుడిని చేస్తుంది. స్త్రీలపై గౌరవాన్ని కలిగి ఉండాలనే దృష్టితోనే కదా పార్వతి, లక్ష్మి సరస్వతులను రూపొందించారు.

ప్రాచీన తెలుగు సాహిత్యాన్ని పరిశీలించినట్లయితే ఆనాటి ప్రభువులకు గిరిజనులు వేటలోనే ఉ పయోగపడ్డారు. శ్రీకృష్ణదేవరాయలు రాజ్య రక్షణ కోసం గిరిజనులను రాజ్య సరిహద్దులలోనే నిలిపి గౌరవించాలన్నాడు. పెద్దన మను చరిత్రలో, పాల్కురికి సోమన పండితారాధ్య చరిత్రలో, ధూర్జటి శ్రీకాళహస్తి మహాత్మ్యంలో, అయ్యలరాజు రామభద్ర కవి రామాభ్యుదయంలో, తెనాలి రామకృష్ణ కవి పాండురంగమహాత్మ్యంలో, పొన్నగంటి తెలగన యయాతి చరిత్రలో, చేమకూర వేంకటకవి సారంగధర చరిత్రలో, కంకంటి పాపరాజు ఉ త్తర రామ చరిత్రలో అనేక కావ్య ప్రబంధాలలో శహాజి రచించిన కిరాతవిలాసం, వల్లి కళ్యాణం, శంబరధరు రచించిన కిరాతార్జునీయం, అన్నయకవి తెనాలి రచించిన సుదక్షిణా పరిణయం, భూమయ్య రచించిన శ్రీ చెంచులక్ష్మీ కళ్యాణం, భాగయ్య చెర్విరాల కిరాతార్జునీయం మొదలైన యక్షగానాల్లో గిరిజనుల వేట, రాజులకిచ్చే కానుకలు, వైద్యం, ఆసవాలను తయారు చేయడం వంటి విషయాలను ప్రస్తావించారు.

గిరిజన తెగలు 33ఉండగా పైన పేర్కొన్న రచనలలో కోయ, చెంచులు, ఎరుకలు, భిల్లులు, బోయల ప్రస్తావన మాత్రమే కనిపిస్తుంది. మిగిలిన 28గిరిజన తెగల ప్రస్తావన కనిపించదు.

- పెద్దన మను చరిత్రలో (4-60) గిరిజనులు పులిని చంపి మీసాలను ఇతరులకు దక్కకుండా కాలేవారు. లేదా ముక్కలు చేసి పరమాన్నంలో కలిపి శత్రువులకు తినిపించేవారు. అలా చేస్తే వారు మరణిస్తారని గిరిజనుల విశ్వాసం. కాల్చివేస్తే దుష్ప్రయోగాలు చేయరని భావించేవారు.
- గిరిజనులు పులులను మంత్రించి వాటి నోళ్ళు కట్టివేసేవారు.
- ధూర్జటి, పెద్దన గిరిజనుల వేటను వర్ణించారు.
- పిల్లలమర్రి పినవీరభద్రుడు శృంగార శాకుంతలంలో, వెలగపూడి కృష్ణయామాత్యుడూభానుమద్విజయంలో, పోకూరి కాశీపతి(గద్వాల సంస్థానం 1930)-హరిశ్చంద్రోపాఖ్యానంలో కుక్కల పేర్లను వివరించారు.
- పాల్కురికి సోమన ఏనుగుల పేర్లు, పోతన ఆవుల పేర్లు, పాలవేకరి కదరీపతి శుకసప్తతిలో, అయ్యలరాజు రామభద్ర కవి -రామాభ్యుదయంలో ఏనుగుల వేటను ప్రస్తావించారు.
- తెనాలి రామకృష్ణకవి పాండురంగ మహాత్మ్యంలో బోయ జీవితాన్ని వివరించాడు. పొన్నగంటి తెలగన యయాతి చరిత్రలో వేటాడిన పక్షులు, కాట్రేని పూజను గురించి చర్చించాడు.

- చేమకూర వెంకటకవిసారంగధర చరిత్రలో చెంచులు, గిరిజనుల భాషను వర్ణించాడు.

ఈ విధంగానే ఎలుగుబంటి మాంసం తిన్నవారికి చేతబడి వర్తించడనే విశ్వాసం గిరిజనుల్లో ఈనాటికీ ఉందనే విషయాన్ని గమనించాలి.

ఈ రచనలలో అధికంగా రాజులను వేటకు రమ్మని చెంచులు, బోయలు, ఎరుకలు, కోయలు ఆహ్వానిస్తారు. తమకు సాధ్యం కాని వేటకు రాజును ఆహ్వానించేవారు. పలు రకాల అడవి సంపదను బహుకరించేవారు. నాలుగు తెగలే వర్ణనలో కనిపిస్తారు. వేటలో కవులు చూపిన వైవిధ్యాన్ని వేళ్ళ మీద లెక్కపెట్ట వచ్చును. ప్రబంధ ఘోషకో సం గిరిజన ప్రస్తావన కనిపిస్తుంది. కవులకు అడవులతో గిరిజనులతో సంబంధం లేని సందర్భాలలో ఈ వర్ణనలు అనుకరణగా అనుసరణ సాహిత్యంగా రూపొందుతుంది. ఇది ప్రాచీన సాహిత్యంలోని గిరిజనేతరుల గిరిజన సాహిత్య ప్రక్రియలలో గిరిజనులను గురించి ప్రధానంగా ప్రస్తావించే నవలలు, కథలు, కవితలు ఉన్నాయి.

కొన్ని సందర్భాలలో గిరిజనుల ప్రస్తావన ప్రత్యక్షంగా కనిపించనప్పటికీ గిరిజనుల విశ్వాసం దాగి ఉంటుంది. ఉదాహరణకు పంచతంత్రంలోని మొసలి కోతి కథను విశ్లేషించినట్లయితే భార్యకు అనారోగ్య కారణంగా కోతిని వెంట బెట్టుకొని వచ్చి మధ్య మార్గంలో గుండె కావాలని కోతిని మొసలి అడుగుతుంది. చెట్టు మీద పెట్టి వచ్చానని వెనక్కి తీసుకెళ్ళమని బుద్ధిలాఘవాన్ని ప్రదర్శించి తప్పించుకుంటుంది. కోతి మాంసం పక్షవాతానికి, గుండె జబ్బులకి, కీళ్ళ నొప్పులకు, ఆస్త్ర, టి.బి, జలుబుకి మందుగా పనిచేస్తుంది అనే విషయం జానపద విశ్వాసానికి సంబంధించిన ఆంశం.

నవలలు: కేశవరెడ్డి రచించిన 'అతడు అడవిని జయించాడు'లో ముసలివాడు సంచార పశు పోషణ చేసుకునే ఎరుకలవాడు. హెమింగ్వే రాసిన ఓల్డ్ మాన్ అండ్ దీ సీ అనే ఇంగ్లీషు నవలా స్వరూపాన్ని స్వీకరించి ముసలోడు, పిల్లోడు, జంతువు, వేట అనే నాలుగంశాల చక్రంలో కథను ఇనుమడింప చేశారు. భాష, సంస్కృతి, జాతి, జీవనాన్ని ఈ నవల వివరిస్తుంది. దూత కావ్యాల్లో వక్త శ్రోత దూత సందేశం అనే అంశాలున్నట్లుగానే ఈ నవలలోనూ ముసలివాడు, పిల్లవాడు, జంతువు, వేట అనుభవం అనే నాలుగంశాలున్నాయి. దూత కావ్యాల్లో ఏవిధంగానయితే వక్త, శ్రోత, దూత, దూతసందేశం అనే అంశాలున్నాయో అవిధంగానే ఈ నవలలోను నాలుగంశాలు కనిపిస్తాయి. కేశవరెడ్డి రచించిన అతను అడవిని జయించాడు నవలలో కింద పేర్కొన్న గిరిజన విశ్వాసాలను గమనించవచ్చు

- వేటాడే సందర్భంలోనే కుందేళ్ళు జంటగా ఉంటే జంటను విడదీయడం మహా పాపం(పుట 23) అని భావించేవారు. (వాల్మీకి కవి కావడానికిజంటను విడదీయడమే కారణమయ్యింది)
- 'ఈ రోజు నువ్వు ఎడం ప్రక్కన నిద్రలేచావు' అనుకుంటూ అతడు విలవిల తన్నుకుంటున్న ప్రాణి చెంతకు నడిచాడు (పుట 24)
- 'ఉదయం నిద్ర లేవగానే అతడు మొదటిసారిగా చూసేది తన పండులనే. రాత్రి పడుకోబోయే ముందు చివరి సారిగా చూసుకునేది కూడా పండులనే. ఉదయం నుండి సాయంత్రం దాకా అతడు జీవించేది

పండులతోనే. సందె వేళ నుంచి తెల్లవారే దాకా అతడు కలలుగనేది కూడా పండులను గురించే (పుట 46)

- పంది 'జల్లుకట్టు లో ఆబోతు తనున్న పొదలో గిరగిరా తిరిగింది'. ఎద్దుల పందాన్ని తమిళనాడులో జల్లికట్టు అంటారు. చిత్తూరులో పశువుల పండగ అంటారు. (పుట 59)
- “ వెదురు బద్దలతోనూ తీంబ్ర తీగలతోనూ గంపను అల్లి సలుగులను అందులో వేసుకొని పందిని వెంటబెట్టుకొని అడవి వదలి వెళ్ళిపోతాను' వెదురు బద్దతో గంపను అల్లటానికి వెదురును నాన బెట్టాలి. అప్పటికప్పుడే అల్లిక కుదరదు.
- 'ఆ మరణానంత్రం నాకది ప్రతిరాత్రీ కలలో కనబడుతూ ఉంటుంది' (పుట 76)
- గిరిజనుల సంస్కృతిలో కలలకు ప్రాధాన్యం ఉంది. కలలో కన్య కనిపిస్తే వేటలో ఒక జంతువైనా దొరుకుతుంది. గర్భవతి కనిపిస్తే వేట విఫలమవుతుంది. పులి కనిపిస్తే శుభసూచకం, కొన్ని సందర్భాల్లో ఆకలిని సూచిస్తుంది. ఎలుగుబంటి కలలో కనిపిస్తే పంటలకు నష్టం. గుర్రం అధిక గోధుమ పంటను సూచిస్తుంది. చుక్కలున్న జింక - కుప్పను, జంతువు వలలో పడినట్టుగా కలవస్తే - మరణాన్ని, గేదె-భార్యాభర్తలకు మధ్య మనస్పర్ధలు, నెమలి-అశుభాన్ని, పెంచిన మేక లేదా పంది కలలో కనిపిస్తే కుటుంబ సభ్యుల మరణాన్ని, పంది కనిపిస్తే జాతరలో బలిని కోరుతుందని, రాయి తగిలి తూలితే వేటలో జంతువు తప్పక దొరుకుతుందని గిరిజన సామాజిక సాంస్కృతిక అంశాలు వివరిస్తున్నాయి
- man and forest series – socio cultural aspects of plants animals and humans. Editors K. Seeland and F. Schmithisen (p-204)

ఎరుకల వాని జీవనాన్ని చిత్రించే నవలిక అయినా అతడు అడవిని జయించాడనే తాత్వికార్థం అపురూపం. అందుకే ఈ నవలకంత పేరు వచ్చింది. గిరిజన జీవనంలోని కష్టాన్ని కళ్ళకు కట్టినట్లుగా చిత్రించారు.

ఎల్లి నవల: అరుణ రచించిన ఎల్లి నవల గిరిజన జీవన విధానాన్ని వర్ణిస్తుంది. ఫాక్సర్ రాసిన 'యాజ్ ఐ లే డైయింగ్ ' నవలలో ఆయా పాత్రలు వచ్చి కథను నడిపినట్లుగానే ఎల్లి నవల ఆరంభంలో పాత్రలు వచ్చి కథను ముందుకు నడిపిస్తాయి. ఎరుకల వారి జీవనం ఈ నవలలో ప్రధాన వస్తువు.

సోది చెప్పటం, బుట్టలు చాపలు అల్లటం, పండులు మేపటం, చింతచిగురు కోయటం, పిట్టలను పట్టటం, మంత్రిసాని వైద్యం.... వంటి పనులపై వీరి జీవనం ఆధారపడి ఉంటుంది. వీరిలో ఓలి, మగనోలి ఉంది. ఆడవారికి గౌరవం లేకపోవటం, స్త్రీని వస్తువుగా చూడటం కనిపిస్తుంది. ఎల్లి నవలలో పండులను మేపుకునే ఎరుకల వారి జీవన విధానం, సామాజిక సమస్యలు ప్రధానంగా కనిపిస్తాయి. ఈనవల ఆధారంగా మనకు తెలిసే విషయాలు.

ఆధునిక కాలంలో రచించిన గిరిజన సాహిత్య ప్రక్రియగా నవలలు కొన్ని వచ్చాయి. గిరిజనుల ఆర్థిక వ్యవస్థను 'ఉత్పత్తి వినియోగ ఆర్థికవ్యవస్థ' అని అంటారు. ప్రాథమిక అవసరాలను తీర్చుకోవటానికే గిరిజనులు కార్యకాలాపాలను కేంద్రీకరిస్తారు.

(1) ఆహారం సేకరించేవారు, వేటగాళ్ళు, చెట్లు పెంచేవారు, పోడు సేద్యం, వ్యవసాయం చేసేవారు, నంచార పశుపోషణ, చేపలు పట్టడం, వృత్తి పనివారు, పారిశ్రామిక కార్మికులుగా జీవనం కోసం సాగిస్తున్నారు. ఆర్థిక వ్యవస్థ 4 నుండి 5కు, 5 నుండి 6కు పెరగటాన్ని గమనిస్తే పారిశ్రామికీకరణ ప్రభావం ప్రత్యక్షంగా కనిపిస్తుంది. ఈ ఆర్థిక వ్యవస్థ తెలుగు సాహిత్యంలో వచ్చిన నవలలో కనిపిస్తుంది.

చిగురు కోయడానికని వెళ్ళిన వారికి భద్రత లేక పోవటం, వివాహేతర సంబంధాల వలన పుట్టిన పిల్లలను మంత్రసానికి ఇచ్చి వేయటం, అడ దానికి కన్నోడైనా కొన్నోడైనా ఒకటేనని వోలి, మగవోలి సంప్రదాయం ఎల్లి నవల వివరిస్తుంది. వోలి సంప్రదాయం మూలంగానే పుల్ల విరవడం అనే సామెత ఏర్పడింది. వోలి ఇచ్చుకోలేకపోతే ఇల్లరికం వెళ్ళవలసి వస్తుంది. స్త్రీల జీవితం అడవి జీవితం అని వర్ణించారు.

సాధన రచించిన నవలలు రాగో, సరిహద్దు . సరిహద్దు నవలకు కొనసాగింపు రాగో. అడవిలో అన్నలు పేరుతో అరుణతారలో ధారావాహికంగా వచ్చిన నవల సరిహద్దు పేరుతో ముద్రితమయ్యింది. సరిహద్దు భద్రతాదళాల పరిపాలనలో ఆ దళాలలో పోరాడుతున్న ప్రజలు పాలక వర్గం కృత్రిమంగా గీయదల్చుకున్న సరిహద్దును చెరిపేయడానికి చేసిన ప్రయత్నం, దోపిడీ దౌర్జన్యాలకు బతుకు పోరాటంలో భాగంగా ధైర్యంగా ఎదుర్కొన్న గిరిజనుల జీవితాన్ని ఈ నవల వివరిస్తుంది. ఫారెస్టు అధికారులు అడివి తల్లిని నమ్ముకున్న వారిని కాక వారిని వేధిస్తున్న వారిని రక్షిస్తున్నారు. అడవిలో వర్గపోరాటం, వడ్డీ వ్యాపారులకు, పోలీసులకు, సరిహద్దు భద్రతాదళాలకు ఫారెస్టు అధికారుల గిరిజనుల జీవితాలను జూపించే నవలలు రూపొందాయి. ఉద్యమాలు నడిపిన కొమురంభీం, తాండా నవలలు అడవి జీవితాన్ని వారి సంస్కృతిని చిత్రించాయి. భూమిని నమ్ముకున్న గిరిజనుల జీవితం ఆధునీకరింపబడిన తరువాత తరం మధ్య నలిగిపోయిన జీవితాలు తాండా నవలలో కనిపిస్తాయి. అడవిలో బతుకు రోజూ యుద్ధమేనంటుంది ఈ నవల.

గిరిజనులలో వర్ణ సంకరానికి కారణాలు

గొల్లవాళ్ళు బుధవారం ఆడపిల్ల పుడితే అరిష్టమని విశ్వసించడం వలన ఆబిడ్డను మంత్రసాని ఎరుకలామెకు ఇచ్చివేయటం. (ఎల్లినవల)

భాష

నలుగురూ పంది పిల్లలను గున్నలు అంటారు. వయసుకొచ్చిన మగ పంది పిల్లలను నలుగులు అని, వయసుకొచ్చిన ఆడ పండులను పద్దులు అని అంటారు. (నిజామాబాద్ జిల్లాలో)

1. డా. విట్టవేణుగోపాలు - ప్రాచీనాంధ్ర సాహిత్యంలో గిరిజన జీవన చిత్రణ 18వ శతాబ్ది వరకు (2008)
2. సాధన - సరిహద్దు
3. సాధన - రాగో
4. అరుణ - ఎల్లి
5. కేశవరెడ్డి - అతడు అడవిని జయించాడు.
6. కేశవరెడ్డి - చివరిగుడిసె
7. సాహు, అల్లం రాజయ్య - కొమరం భీమ్
8. మల్లికార్జున హిరేమర్ - తాండా (కన్నడం), తెలుగు: జయశ్రీ మోహన్ రాజ్, ఎస్.మోహన్ రాజ్.
9. డా. వి.ఎన్.వి.కే. శాస్త్రి - ఆంధ్రప్రదేశ్ గిరిజన సంస్కృతి పరివర్తన
10. నదీం హన్ నైన్ - భారతీయ గిరిజనులు, ఓరియంట్ లాజ్యన్
11. ఆంధ్రప్రదేశ్ లో గిరిజన సమస్యలు, సంక్షేమం - తెలుగు అకాడమీ
12. Tribal welfare department - savaras A monograph
13. ఎ. విద్యా సాగర్ - భద్రాచలం మన్నెం కతలు
14. డా.వి.లలిత - ఆదివాసీల సంస్కృతి, అరకులోయ ప్రత్యక్షానుభవాలు, వాఙ్మయి
15. Ethnobotanical wisdom of the Tribals in the Palni hills. Rev. Dr. S.m. John Kennedy 2008 daya publishing house Delhi, 110035 (page- 27) The institution of monkey is sun dried and cooked and eaten. This cures paralysis, heart attacks and swelling of joints, asthma, T.B, wheezing....
16. 1/70 చట్టం కింద నర్సరీల మాటున భూ ఆక్రమణ, మామిడి మొక్కల పెంపకం పేరిట భూమిని సొంతం చేసుకుంటున్నారు. ఏడాదికి 100 కోట్ల మేర వ్యాపారం చేస్తూ ఒక్క రూపాయి కూడా ప్రభుత్వానికి చెల్లించటం లేదు దళారులు. మామిడి మొక్కల పెంపకం మాటున గిరిజన చట్టాలను ఉల్లంఘించడం, అమాయక గిరిజనులను అన్ని వర్గాల దోపిడీకి గురి చేస్తూ, వారి పేదరికాన్ని ఆసరాగా తీసుకొని గిరిజనుల ఆశ్రయం పొంది వారిని ఎటుగాని పరిస్థితికి లోను చేస్తున్నారు. గిరిజన గ్రామాల మధ్య ప్రాజెక్టుల పేరుతో రహదారుల నిర్మాణాలు చేస్తూ గనులు, వనాల దోపిడీలు. ప్రాజెక్టు పేరుతో ఏ పథకాన్ని వర్తింపచేయక పోవటం, పునరావాస కల్పన పేరుతో కల్పన చేయటం, నక్కల్సేకు సహాయం చేస్తున్నారని, జంతువులకు రక్షణ కోసం తరలింపులు, విలువైన ఖనిజాలను కనుగొన్నారని గిరిజనులు దానికి ఆటంకం అని రకరకాల మోసాలతో అడవి జీవనం రోజూ ఒక యుద్ధమే.

-(గిరిజన జ్యోతి, ఎన్.భీమల్ నాయక్, మే, 2010. సంచిక 17, సంపుటి 10)